

Papur tystiolaeth – Gwasanaethau Llyfrgell a Hamdden

Cyflwyniad

1. Croesewir yr ymchwiliad hwn gan y Pwyllgor i wasanaethau llyfrgell a hamdden gan eu bod ill dau, mewn ffyrdd gwahanol, yn allweddol i iechyd a lles ein cenedl. Fodd bynnag, daw mewn cyfnod o heriau sylweddol i wasanaethau cyhoeddus sy'n tarddu o'r wasgfa gyffredinol ar wariant cyhoeddus yn dilyn mwy na degawd o fesurau cyni a chostau ynni uwch, ac yn gefndir i'r cyfan, yr adferiad araf o effaith pandemig Covid.
2. Rydym yn cydnabod rôl hanfodol llywodraeth leol o ran darparu gwasanaethau cyhoeddus a'n huchelgais cytûn i rymuso llywodraeth leol fel ei bod yn cael yr effaith fwyaf posibl ar fywyd pobl.
3. I gydnabod hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cynyddu cyllid refeniw craidd ac ardrethi annomestig i Awdurdodau Lleol yn 2023-24 i £5.5bn o £5.1bn yn 2022-23 i'w wario ar ddarparu gwasanaethau allweddol. Mae hyn yn gyfystyr â chynnydd o 7.9% neu £403 miliwn ar sail tebyg i'w debyg o'i gymharu â'r flwyddyn gyfredol. Rydym yn cydnabod y bydd hyn, oherwydd lefelau chwyddiant, yn dal i olygu dewisiadau anodd i awdurdodau ond er hynny mae'n gynnydd sylweddol ar ben cynnydd sylweddol y flwyddyn cynt . Nid oes yr un Awdurdod wedi cael llai na chynnydd o 6.5%.
4. Gall y cyllid cyfalaf sydd heb ei glustnodi a ddarperir i Awdurdodau Lleol gael ei ddefnyddio gan awdurdodau lleol i gynnal cyfleusterau chwaraeon a chymdeithasol os yw Awdurdodau o'r farn ei bod yn briodol gwneud hynny. Darperir cyllid hefyd trwy grant cyfalaf adeiladau Awdurdodau Lleol a gyflwynir rhwng 2023-2024 a allai hefyd helpu adeiladau chwaraeon neu ddiwylliannol o fewn ystâd Awdurdod Lleol.

Gwasanaethau llyfrgell

5. Mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at nifer o flaenoriaethau'r llywodraeth genedlaethol a llywodraeth leol gan gynnwys iechyd a lles, cynhwysiant digidol ac addysg a dysgu. Er enghraifft, mae'r fenter 'Byw'n Dda' yn nodi'r gefnogaeth y gall llyfrgelloedd ei darparu i hybu iechyd a lles. Mae ymgyrchoedd diweddar wedi canolbwyntio ar heneiddio'n dda, cefnogaeth i rieni, a hyrwyddo llyfrgelloedd fel lle 'i gysylltu â phobl eraill'. Mae'r cynllun Darllen yn Well yn cefnogi unigolion i ddeall a rheoli eu hiechyd a'u lles drwy ddarllen deunydd defnyddiol. Ar hyn o bryd mae pedwar cynllun darllen ar gyfer dementia, iechyd meddwl, plant a phobl ifanc. Mae'r llyfrau a argymhellir ar gael gan bob gwasanaeth llyfrgell.
6. Mae llyfrgelloedd yn lleoedd hefyd i ddefnyddio offer TG am ddim a chynigir help i'r rhai sydd angen cymorth i ddefnyddio technoleg. Mae rhai llyfrgelloedd yn cynnig benthyg iPads i ddefnyddwyr eu defnyddio gartref. Rydym hefyd yn gweld datblygiad lleoedd i Wneuthurwyr mewn llyfrgelloedd lle gall pobl ddefnyddio, er enghraifft, offer recordio a golygu, argraffwyr 3-D, ac offer crefft. Eu bwriad yw helpu i ddatblygu sgiliau STEM a chreadigrwydd.

7. Mae llyfrgelloedd lleol hefyd yn cynnig gofodau cynnes a chroesawgar i gynnal pobl drwy'r argyfwng costau byw presennol. Rhoddir pwyslais ar sicrhau bod pawb yn teimlo bod croeso iddynt ymweld â'u llyfrgell leol. Mae llawer o lyfrgelloedd hefyd yn cynnig diodydd a byrbrydau twym, gweithgareddau a chyingor i unrhyw un anghenus.
8. Mae cyfrifoldeb ar awdurdodau lleol o dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 i ddarparu gwasanaeth llyfrgell 'cynhwysfawr ac effeithlon'. Mae gan Weinidogion Cymru gyfrifoldeb i 'oruchwylio' y gwasanaethau llyfrgell a ddarperir. Mae hyn yn cynnwys y pŵer statudol i ymyrryd a galw ymchwiliad lleol pan nad yw (neu pan fo amheuaeth nad yw) awdurdod llyfrgell yn darparu'r gwasanaeth gofynnol.
9. Mae'r gwasanaethau llyfrgell a ddarperir yn cael eu monitro drwy Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru (WPLS). Daeth y chweched Fframwaith Safonau i ben yn 2020 a'r bwriad oedd estyn y Fframwaith am flwyddyn arall (2020/21) er mwyn gallu cynnal adolygiad ac yna datblygu fframwaith newydd. Fodd bynnag, amharwyd ar y gwaith hwn gan y pandemig.
10. Cynhaliwyd ymarferion casglu data â mwy o ffocws iddynt, yn seiliedig ar Fframwaith 6 llai yn 2020/21 a 2021/22, i gofnodi'r gwaith a wnaed gan lyfrgelloedd i gefnogi cymunedau yn ystod y pandemig. Yn 2022/23, bydd llyfrgelloedd yn adrodd yn unol â'r chweched fframwaith unwaith eto. Bydd Fframwaith diwygiedig yn seiliedig ar y 6ed Fframwaith yn ei le ar gyfer 2023/24 a chynhelir adolygiad trylwyr o'r WPLS i ddatblygu'r seithfed fframwaith sy'n debygol o roi mwy o bwyslais ar ddangos effaith llyfrgelloedd.
11. Ar hyn o bryd, mae deunaw awdurdod lleol yn darparu gwasanaethau llyfrgell cyhoeddus yn uniongyrchol tra bod pedwar awdurdod yn eu darparu drwy drefniant ymddiriedolaeth. Mae Ymddiriedolaeth Hamdden Aneurin (Blaenau Gwent), Well-Being@Merthyr (Merthyr Tudful), a Llyfrgelloedd a Hamdden Aura (Sir y Fflint) yn darparu gwasanaethau hamdden a gwasanaethau llyfrgell, a cheir enghreifftiau o gydweithio ar draws y gwasanaethau. Er enghraifft, lleolir Llyfrgell Glannau Dyfrdwy yn Sir y Fflint yn y ganolfan hamdden ac mae Aneurin Leisure yn darparu 'Llyfrgelloedd Chwaraeon' lle gellir cael benthyg amrywiaeth o offer chwaraeon trwy'r gwasanaeth llyfrgell. Mae Ymddiriedolaeth Ddiwylliannol Awen (Pen-y-bont ar Ogwr) yn gyfrifol am wasanaethau diwylliannol gan gynnwys llyfrgelloedd, ond mae hefyd yn cefnogi dwy lyfrgell gymunedol wedi eu staffio a'u rheoli gan Halo Trust sy'n rheoli gwasanaethau hamdden.
12. Mae darparu gwasanaeth llyfrgell yn ofyn statudol. Pe na bai Ymddiriedolaeth yn gallu parhau i ddarparu gwasanaeth, byddai angen i'r awdurdod lleol roi trefniant arall ar waith. Byddai unrhyw drefniant newydd yn parhau i gael ei fesur yn ôl Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru er mwyn sicrhau bod y gwasanaeth a ddarperir yn diwallu anghenion y gymuned leol ac yn ateb gofynion statudol Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964.

13. Ceir tuedd i awdurdodau lleol ddarparu gwasanaethau llyfrgell drwy hybiau cymunedol. Er enghraifft, mae'r rhan fwyaf o hybiau'r gymuned yng Nghaerdydd yn cynnwys llyfrgell ynghyd â chyngor ar dai a budd-daliadau, cyngor ariannol, cyngor ar chwilio am waith, cyfleoedd dysgu a gofod cymunedol. Mae'r dystiolaeth yn dangos bod hyn wedi cynyddu'r defnydd o wasanaethau, wedi lleihau costau ac yn cyfrannu at wytnwch gwasanaethau.
14. Mae datblygiadau eraill wedi gweld bod cydleoli gwasanaethau llyfrgelloedd a gwasanaethau diwylliannol eraill yn annog defnydd a chynaliadwyedd. Er enghraifft, mae llyfrgell, gwasanaeth archif ac amgueddfa i gyd wedi'u cyd-leoli yn Hyb Diwylliannol Conwy. Mae Y Gaer yn Aberhonddu yn llyfrgell, amgueddfa ac oriel, ac mae Glan yr Afon yn Hwlfordd yn gartref i lyfrgell, oriel gelf a chanolfan wybodaeth. Mae pob un o'r prosiectau hyn wedi elwa ar gyllid Cronfa Cyfalaf Trawsnewid Llywodraeth Cymru.
15. Mae'r symudiad tuag at hybiau a chyd-leoli gwasanaethau diwylliannol yn yr enghreifftiau uchod wedi gwneud llyfrgelloedd unigol yn fwy cynaliadwy ac efallai ambell waith wedi bod yn ffordd i osgoi eu cau. Gall awdurdodau lleol wneud cais i Gronfa Trawsnewid Llywodraeth Cymru ar gyfer amgueddfeydd, archifau a llyfrgelloedd am help i adnewyddu llyfrgelloedd lleol, neu hwyluso'r symudiad at fodel hyb.
16. Mae nifer y llyfrgelloedd cymunedol yng Nghymru hefyd yn tyfu, lle mae'r gymuned yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb am lyfrgell leol. Cynhelir rhai mewn partneriaeth â'r awdurdod lleol, tra bo eraill yn gwbl annibynnol. Maen nhw'n dibynnu'n helaeth ar wirfoddolwyr ac yn darparu mannau cymunedol gwerthfawr yn ogystal â gwasanaeth llyfrgell. Mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi llyfrgelloedd cymunedol drwy'r Gronfa Adferiad Diwylliannol, ac yn fwy diweddar i gwrdd â chostau rhedeg a chyfleustodau uwch.
17. Nid yw'r defnydd o wasanaethau llyfrgell wedi ymadfer yn llwyr eto ers y pandemig. Nid yw nifer yr ymweliadau corfforol a'r benthyciadau o lyfrau ac adnoddau eraill wedi dychwelyd i'r lefelau cyn y pandemig eto. Mae cyflymder yr adferiad yn anwastad ac mae'n anodd esbonio'r rhesymau dros batrwm y defnydd ledled Cymru.
18. Fodd bynnag, gwelodd y pandemig gynnydd enfawr yn nifer y defnyddwyr sy'n defnyddio e-adnoddau a rhagwelir y bydd y galw am gynnwys digidol (e-lyfrau, e-gylchgronau, e-bapurau newydd, a ffynonellau cyfeirio ar-lein eraill) yn parhau i gynyddu. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi Gwasanaeth Cenedlaethol y Llyfrgell Ddigidol (NDLS) i gaffael deunydd ond mae angen i awdurdodau lleol hefyd ddarparu cyllid ar gyfer adnoddau, ac i ddatblygu a chynnal yr isadeiledd sy'n gefn i'r gwasanaeth digidol yn ogystal â'r safleoedd ac adnoddau ffisegol traddodiadol. Mewn hinsawdd ariannol heriol mae hyn yn anodd.
19. Mae ymrwymiad cryf i gydweithio ar draws llyfrgelloedd Cymru. Ar hyn o bryd mae 20 o wasanaethau'n rhannu systemau rheoli llyfrgelloedd gan sicrhau arbedion effeithlonrwydd a chan hyrwyddo cydweithio. Mae cynlluniau ar waith i ail-gaffael system rheoli llyfrgelloedd newydd (a all gynnwys pob un o'r 22

awdurdod) yn y flwyddyn i ddod. Dyma enghraifft wych o gydweithio i sicrhau arbedion ac i rannu gwybodaeth a phrofiad.

Gwasanaethau hamdden

20. Mae ein gwasanaethau hamdden – canolfannau hamdden, pyllau nofio a manau hamdden awyr agored - yn hanfodol i iechyd a lles ein cenedl ac yn aml, nhw yw curiad calon ein cymunedau.
21. Ond mae arolygon diweddar yn dweud bod y diwydiant hamdden yn wynebu heriau sylweddol oherwydd y cynnydd mewn costau ynni a chostau byw, a'r adferiad araf o effeithiau'r pandemig. Mae llai o incwm sbâr yn golygu bod pobl yn gorfod tynhau'u gwregysau a gwario llai ar weithgareddau hamdden. Mae costau byw uwch yn cael effaith hefyd ar recriwtio a chadw staff a gwirfoddolwyr, wrth i bobl gael trafferth fforddio costau teithio a gofal plant, neu wrth iddynt ddewis gwaith sy'n talu'n well. Ambell waith, canlyniad yr heriau hyn gyda'i gilydd yw llai o raglenni o weithgareddau ledled Cymru. Mae cynnydd sylweddol yng nghostau'r gadwyn gyflenwi, yn enwedig mewn perthynas â deunyddiau a llafur, yn effeithio ar brosiectau cyfalaf a gwaith cynnal a chadw.
22. Ym mis Hydref 2022, nododd Cymdeithas Llywodraeth Leol Lloegr bod costau ynni ar gyfer gwasanaethau hamdden cyhoeddus wedi cynyddu o 10-15% o'r trosiant yn 2019 i 25-30% o'r trosiant yn 2023-24. Mae'n anochel bod y sefyllfa'n debyg yng Nghymru. Mae dwy Ymddiriedolaeth Hamdden, sy'n darparu gwasanaethau ar ran awdurdodau lleol Cymru, wedi nodi cynnydd o hyd at £1m yng nghostau ynni pob contract Awdurdod Lleol maen nhw'n ei ddarparu.
23. Mae'r sector hamdden yn ei chael hi'n anodd ysgwyddo'r cynnydd yng nghostau refeniw ynni, cemegau a chyfleustodau, ynghyd â chydag effaith negyddol y cynnydd mewn costau byw ar ffrydiau refeniw. Hefyd, mae'r rhan fwyaf o'r pyllau nofio yn heneiddio, a hwythau wedi'u hadeiladu yn y 1970au a'r 1980au. Mae eu costau rhedeg yn uwch byth o'r herwydd ac yn gynyddol anoddach i'w cynnal.
24. Mae pryder o fewn y sector chwaraeon a hamdden y gallai'r heriau hyn, law yn llaw â'r cyd-destun ariannu heriol i Lywodraeth Leol, arwain at leihau neu resymoli gwasanaethau dros y blynyddoedd nesaf. Er enghraifft, dywedodd Cymdeithas Chwaraeon Cymru fod gweithredwyr pyllau nofio yn gostwng tymheredd eu dŵr er mwyn arbed arian. Mae Nofio Cymru yn amcangyfrif y gallai fod 150,000 yn llai o oedolion a phlant yn gorfforol actif ar draws Cymru dros y 18 mis nesaf oherwydd yr heriau ariannol mae gweithredwyr pyllau yn eu hwynebu. Bydd fy swyddogion yn parhau i fonitro'r sefyllfa gydag awdurdodau lleol a rhanddeiliaid, fel Nofio Cymru ac WSA, wrth iddi esblygu.
25. O dan y Ddeddf Llywodraeth Leol, nid yw gwasanaethau hamdden yn cael eu gwarchod fel gwasanaeth statudol fel y mae'r gwasanaethau llyfrgell. Ceir hefyd amrywiaeth o drefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau hamdden mewn ardaloedd Awdurdodau Lleol ar draws Cymru: mae wyth Awdurdod Lleol yn darparu eu gwasanaethau eu hunain; mae dau yn eu darparu trwy gwmni masnachu sy'n eiddo i'r Awdurdod Lleol; mae deg yn defnyddio Model yr

Ymddiriedolaeth Elusennol; mae un yn defnyddio darparwr preifat; ac mae'r olaf wrthi'n dod â'r gwasanaethau hyn yn ôl yn fewnol.

26. Mae yna hefyd sawl cyfleuster a arferai fod o dan law Awdurdodau Lleol sydd ers 2010 wedi cael eu trosglwyddo i weithredwyr un safle. Nid yw'r rhan fwyaf o'r safleoedd unigol hyn wedi'u contractio gan yr Awdurdod Lleol i ddarparu gwasanaeth ac yn aml maent yn asedau cyfalaf sydd wedi'u trosglwyddo fel Ased Cymunedol. Mae Llandysul, Harlech a Phlas Madog Wrecsam yn enghreifftiau. Teimlir yn gyffredinol mai nhw yw'r lleoliadau sy'n wynebu'r risg fwyaf gan nad ydynt yn cael eu gwarchod gan gontractau ac am nad oes ganddynt amddiffyniad ariannol ar ffurf cefnogaeth Awdurdod Lleol na'r hawl i "roi'r allweddi yn ôl" i'r Awdurdod Lleol.
27. Yn ôl data Community Leisure UK Wales, mae gweithredwyr hamdden eisoes wedi buddsoddi mewn systemau ynni effeithlon lle gallant. Fodd bynnag, mae bron i ddwy ran o dair o'r ystâd hamdden yn heneiddio ac angen ei hadnewyddu. Gyda'r pwysau ariannol presennol, nid yw ymddiriedolaethau hamdden yn gallu buddsoddi rhagor mewn datgarboneiddio ac adnewyddu cyfleusterau.
28. Er bod canolfannau hamdden a phyllau nofio awdurdodau lleol yn wynebu heriau refeniw o hyd, mae diffyg buddsoddi cyfalaf yn fater mwy dybryd, yn enwedig yng nghyd-destun ymrwymiad Llywodraeth Cymru i sicrhau economi ddi-garbon a thrawsnewidiad gwyrdd i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur.
29. Gall Awdurdodau Lleol a sefydliadau sector cyhoeddus eraill fanteisio ar gymorth technegol ac ariannol Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru i wneud eu pyllau nofio a'u canolfannau hamdden (gan gynnwys y rhai a reolir gan ymddiriedolaethau hamdden) yn fwy ynni effeithlon, gan helpu i leihau allyriadau carbon. Mae'r cymorth ariannol yn cynnwys benthyciadau di-log gan Raglen Gyllid Cymru. Mae'r benthyciadau di-log ar gael ar gyfer gwelliannau fel rhan o raglenni gwaith ôl-osod mawr, neu brosiectau effeithlonrwydd ynni llai. Maen nhw'n cynnwys mesurau i leihau costau gwresogi drwy wneud adeiladau'n fwy effeithlon, newid goleuadau LED, a phrosiectau ynni adnewyddadwy fel gosod paneli solar ar y to.
30. Galwodd Llywodraeth Cymru, a sefydliadau eraill yn y sector hamdden ar Lywodraeth y DU i gynnwys canolfannau hamdden a phyllau yn y cynllun rhyddhad uwch ar filiau ynni. Ym mis Mawrth cafwyd cyhoeddiad gan Lywodraeth y DU am becyn cymorth penodol o £63m ar gyfer canolfannau hamdden a phyllau nofio ac mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn ystyried sut i ddefnyddio'r arian canlyniadol o tua £3.5m a fydd yn dod, gan gofio hefyd y cyllid sylweddol sydd eisoes yn cael ei ddarparu i Awdurdodau Lleol a'r arian ehangach sydd ar gael i'r sector. Rhaid nodi hefyd mai un o egwyddorion pwysicaf datganoli yw nad yw cyllid canlyniadol yn cael ei 'glustnodi' at ddibenion tebyg mewn llywodraethau datganoledig. Mae Gweinidogion Cymru yn parhau i asesu ac ystyried pa benderfyniadau cyllido gâi'r effaith fwyaf yn unol ag amgylchiadau a blaenoriaethau Cymru yng nghyd-destun yr ystod o wasgfeydd sydd wedi'u nodi, gan gynnwys y trafodaethau am gyflogau a lliniaru'r argyfwng costau byw rydym yn parhau i'w wynebu.

31. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu arian, drwy Chwaraeon Cymru, i awdurdodau lleol allu cynnig nofio am ddim i blant a phobl ifanc 16 oed ac iau a phobl 60+. Mae'r cynllun yn darparu sesiwn sblassh am ddim bob penwythnos ym mhob pwll a dwy sesiwn ychwanegol yn ystod gwyliau'r haf. Neilltuwyd £1.5m ar gyfer y Fenter Nofio am Ddim yn 2023-24.
32. Mae awdurdodau lleol yn darparu cymorth wedi'i dargedu i annog pobl ifanc a phobl 60+ o ardaloedd difreintiedig i gymryd rhan yn y cynllun Nofio am Ddim - i gael hwyl, dysgu sgil bywyd a mwynhau manteision corfforol a meddyliol ffordd o fyw egniol.
33. Gydol 2022-23 bu amrywiaeth o gynigion i wneud nofio'n hwyl ac ymgysylltu â chynulleidfa ehangach, gan gynnwys gwella sgiliau staff a gwneud newidiadau bach i ardaloedd pwll. Mae rhai Awdurdodau Lleol sy'n wledig yn bennaf wedi ceisio mynd i'r afael ag amddifadedd gwledig, gan geisio deall y rhwystrau i nofio a gweithio gyda chwsmeriaid i'w goresgyn. Mae awdurdodau lleol eraill yn cydweithio â banciau bwyd, cymdeithasau tai a gwasanaethau cymdeithasol i ddatblygu cynlluniau talebau a darparu sesiynau nofio wedi'u targedu, a gwersi i'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd difreintiedig.
34. Lansiodd Cynllun Nofio Am Ddim y Lluoedd Arfog (AFFS) ym mis Chwefror 2016, gan gynnig nofio am ddim i feteraniaid ac aelodau'r Lluoedd Arfog. Mae'r AFFS yn dangos yr ymrwymiad di-dor i sicrhau bod gwasanaethau ar gael i gymuned y Lluoedd Arfog sy'n diwallu eu hanghenion penodol ac yn cydnabod eu gwasanaeth i'w gwlad. Cafodd y cynllun ei gyflwyno fel estyniad o becyn Cymorth i'r Lluoedd Arfog a'u Cyn Aelodau ac mae'n ategu mesurau ymarferol eraill sydd gan awdurdodau lleol i gefnogi cymuned y Lluoedd Arfog. Byddwn yn neilltuo refeniw blynyddol o £45,000 ar gyfer cynllun Nofio Am Ddim y Lluoedd Arfog dros y tair Blynedd Ariannol nesaf (2022-25).
35. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi ymrwymo £16m o arian cyfalaf dros y ddwy flynedd nesaf i Chwaraeon Cymru i ddatblygu cyfleusterau ledled Cymru, sy'n cynnwys helpu i wella cyfleusterau chwaraeon gyda mesurau arbed ynni. Trwy weithio gyda phartneriaid ar draws y sector, awdurdodau lleol ac addysg, rydym yn sicrhau'r buddsoddiad mwyaf posibl mewn gyfleusterau chwaraeon a hamdden.
36. Mae gwasanaethau hamdden a chymryd rhan mewn gweithgarwch corfforol yn sylfaenol ar gyfer cefnogi iechyd a lles Cymru. Maen nhw'n cefnogi'r economi yn anuniongyrchol drwy leihau costau gofal iechyd am eu bod yn cynnal poblogaeth iachach ac yn lleihau troseddu. Mae pwysigrwydd canolfannau hamdden a phyllau yn hyn o beth mewn cymunedau yn arwyddocaol ac mae sicrhau bod pobl yn cael cymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn flaenoriaeth allweddol i'r Llywodraeth hon.

Casgliad

37. Mae llywodraeth leol yn chwarae rôl bwysig iawn o ran darparu gwasanaethau cyhoeddus – fel llyfrgelloedd a gwasanaethau hamdden – i gymunedau ledled Cymru ac maen nhw'n allweddol i iechyd a lles ein pobl. Mae'r heriau rydym yn eu hwynebu, ac wedi'u hwynebu ers sawl blwyddyn, yn sgil y gostyngiad real yn setliad ariannol Llywodraeth y DU, yn golygu bod yn rhaid i ni gydweithio hyd yn oed yn dynnach â'n gilydd i wireddu'n huchelgais cytûn.